

הדו"ח המלא על הקרב הסודי במדינה

המלאכה

על "מכאן"

אשכול נמיר לבון

לפני שלוש שנים הטיל "העולם הזה" (976 והלאה) פצצה לתוך הזירה הפוליטית של ישראל. הוא גילה לראשונה כי בתוככי מפא"י נוצרה קבוצה של מנהלים צעירים, הנשאים את עיניהם אל השלטון הבלעדי במפלגה ובמדינה, והזוכים לחסותו הסמוייה של דויד בך גוריון. תחת הכותרת "דיקטטורה בדרך" פירט "העולם הזה" את רשימת ראשי הקבוצה ועמדותיה (התקבלה ב"מכאן").

מאשיהו המרכזיים, משה דיין, שכיהן אז עדיין כרמטכ"ל, אף שבמאמריו אחרים נוסו להגדיר את גידויו "העולם הזה" אז כפרי דמיון חולני, גרמה אותה סידרה לשינוי מכריע בהערכות המפלגתיות במדינה. מיבצע יסני, העברת ענייניה החוקיים למשרד הכטחון ועשרות תופעות אחרות, אישרו את נכונות הניתוח של "העולם הזה".

הדיבור על "קבוצת הצעירים" הפך מאז לענין שבשיגרה. אולם אופנה זו גרמה לראייה פשטנית מדי של הנעשה בתוך מפא"י. בעיני כתבים שטחיים, ניתן להגדיר כל התפתחות במפא"י כמאבק בין שתי קבוצות — "גוש" הקשישים וקבוצת הצעירים. זוהי הפשטה כוזבת ומטעה.

הי"3 בנובמבר, שהפחית את השיבות המאבק בין מפא"י ומפלגות האופוזיציה, שם את הדגש על המאבק בתוך מפא"י עצמה. על כן היונו לבל ברדיעת להבין את הנעשה בתוך מפלגה זו, השלמת עתה שלטון בלעדי. לצורך זה קיבל "העולם הזה" על עצמו שוב להסיר את הלוט מן המערכה הסודית. בעמודים אלה ניתן בפעם הראשונה תיאור ממצה ונאמן של הקרב על מפא"י — הקרב העשוי להכריע את גורל הארץ בשנים הקרובות.

מאת אורי אבנרי

המפלגה לא קיבלה את דעתו של החבר בן-גוריון? מסרו נציגיה של מפלגת פועלי ארץ-ישראל לנציגי המפלגה הפורוגיסכית, בשעת ניהול המשא-ומתן להקמת הקואליציה הממשלתית. בן-גוריון הסכים עם הפורוגיסכים להקים ביסוסי-בראות ממשלתי. צמרת מפא"י דחתה רעיון זה בצורה ברורה ואפילו מעליבה.

בצורה דרמטית זו נמסרה לאזרחי המדינה הידיעה המדהימה כי במאבק פנים-מפלגתי נשארה ידו של דויד בן-גוריון על התחמונה. האיש שנראה כשליט כלי-כוח במפלגתו, הובס. דרמטית עוד יותר היתה תבוסה שניה, שלא נתגלתה לאזרח בצורה כה חותכת. כבר בערב הבחירות גילה בן-גוריון כי הוא מבקש להקים קואליציה עם מפא"י עם הימין, שבמרכזה תעמוד הברית בין מפא"י, הציונים הכלליים ואגודת-ישראל. אולם, ברגע המכריע שמה צמרת מפא"י מחסום בפני שאיפה זו. בניגוד לרצונו המפורש של בן-גוריון, נכפה עליו קו הפוך — וזה בשטח הקרוב ביותר לתפקידו כראש-ממשלה. מפא"י החליטה להקים קואליציה שבמרכזה עומדות מפלגות ההסתדרות.

שתי הכרעות אלה הוכיחו עד כמה מופרכות רוב ההנחות של הפרשנים המדיניים, שתיארו את בן-גוריון כארון בכיחו וכבורר בין שתי סיעות — הקשישים והצעירים. המצב האמיתי מסובך עד אין שיעור יותר.

מפא"י שד סוף 1959 אינה דומה למפלגה רגילה בעולם. אין היא דומה גם למפא"י של ימי היסטוריה.

אין זה ארגון של אזרחים בעלי דעות שחת פחות או יותר, הבוחרים להם נציגים ומנהיגים כדי להגשים רעיונות אלה. לחברים הפשוטים אין כמעט השפעה על מהלך העניינים בתוך המפלגה. אין ספק שמפא"י נהנית עדיין מאמונו ומאהדתו של חלק גדול מאזרחי ישראל (נוסף על האהדה הכפויה של הבוחרים הכפופים למנגנון הפיתוי והלחץ). אך בוחרים וחברים אלה מצאים מחוץ למעגל ההכרעות.

ביסודו של דבר, מפא"י היא אגודה מקצועית של מנהלים. היא ארגון של שליטים. אולם

הארגונים מצטרפים לגוף עולמי פוליטי, לא לתת מקום להאשמות של נאמנות כפולה.

הסוד הנורא

הידיעה שהגיעה לראשי המגבית היהודית המאוחדת בחודשי הקיץ האחרון לא היתה נעימה ביותר. תוכנה: ראשי מחלקת הכנסות הפנים של משרד האוצר האמריקאי גמרו אומר לבטל את זכות התורמים למגבית לנכות את תרומותיהם מסכום הכנסותיהם החייבות במס-ההכנסה.

היה משום הגיון בהחלטה כזאת. כי הן פיטור ממס-ההכנסה בא לעודד קרנות פילני-טרופיות, להמריץ בעלי הכנסות להקציב חלק מהן לבתי-חולים ולבתי-ספר. אולם הן מגבית היהודית אינה מסתפקת במטרות פילנטרופיות אלה, מקציבה חלק גדול ממספה למוסד זר, פוליטי מובהק: הסוכנות היהודית לארץ ישראל.

בגלל הפיטור מפסיד האוצר האמריקאי כ-45 מיליון דולאר לשנה.

ניכפון נכנס לפעולה. אולם ראשי המגבית לא נבהלו. גרמו לכך כמה שיקולים יסודיים.

● מי שמבטל את פיטור המס למגבית היהודית, חייב לעשות זאת גם לגבי שורה ארוכה של מוסדות דומים של עדות וקבוצות-צומצמות אחרות, שיש להן השפעה רבה. דוגמה: קרנות העדה הקתולית התומכת ב-האתיקאן.

● ליהודים יש עדיין משקל עצום ב-ארמיקה, בייחוד ערב הבחירות לנשיאות, שיחולו בנובמבר 1960. לא יחכן כי המס שלה הרפובליקאית תאשר את החלטת האוצר העשויה להוסיף למפלגה הדמוקרטית היריבה מיליוני קולות מכרעיים.

לכן שתקו המנהיגים, פתחו במערכה אינטנסיבית מאחורי הקלעים. הם פנו ישיר אל האיש המעוניין ביותר: ריצ'ארד ניקסון, סגן נשיא ארצות-הברית, והמועמד הרפובליקאי הודאי לנשיאות. ניקסון, שהבחין בתודמנות הטובה להוכיח את נאמנותו לבוחרים היהודיים, הפעיל את מלוא השפעתו בממשלה.

כתוצאה מכך הושגה פשרה כללית: התי-רומות למגבית תישארה פטורות ממס, אולם הן לא תועברנה רשמית למוסד זר כמו הסוכנות, אלא למוסד יהודי-אמריקאי חדש, שיעבירן בעצמו לישראל.

הודות להשפעה הציונית הגדולה, לא פורסמה הפרשה כולה בעיתונות האמריקאית. גם כתבי העתונות הישראלית בארצות-הברית שיתפו פעולה.

גולדמן מוכן לנצל. בזה היתה מסת-תימת הפרשה, אלמלא זריזותו הפוליטית המופלאה של ד"ר נחום גולדמן. הוא הבחין כי הוא יכול להיעזר בפרשה כדי לצבור הון פוליטי, לחזק את עמדתו.

מטרתו של גולדמן: להבהיל את ראשי המפלגות בארץ, להשיג את הסכמתם להקמת מוסד שיעניק לגולדמן עצמו את ההשפעה המכרעת על חלוקת הכסף של היהודים האמריקאיים.

גולדמן מיהר לארץ, כינס במלון דן ה-מפואר 14 נציגים* של כל המפלגות הציוניות בשרותן של גולדמן: יש להקים מיד מוסד אמריקאי, להפסיק במענקים הגלויים למפלגות הציוניות.

יתכן שגולדמן הרגיש בנימה של ספקנות אצל ראשי המפלגות. כי הללו, שלא נולדו אתמול, ידעו כי ביטול הפיטור כמעט ואינו אפשרי. הם חששו כי גולדמן עשה קנוניה עם מפא"י, מבקש לשנות את מבנה המס-ההכנסה.

(המשך בעמוד 6)

* אולם מדור תצפית של העולם הזה (1156) הודיע עליה לפני חודש וחצי בכתבו: "קרוב לוודאי כי חלוקת כספי המגבית לא תיעשה עוד על-ידי הממשלה והסוכנות. ההתפתחות האפשרית: התערבות גורמים יהודיים מחוץ לארץ כגוף מפנק על אופן הוצאת הכספים. הטיבה לכך לא תהיה נעוצה בדעת הקהל הישראלי, אלא בהתפתחויות חוקיות מסוימות בארצות-הברית." שבע לפני כן הודיע מדור תצפית של העולם הזה (1155): "שינויים מהותיים יחולו במבנה ה-הסתדרות הציונית בקונגרס הבא, שיתכנס בתאוגוסט השנה הבאה."

** חזן וארזי ממפא"י, בן-הארץ מאחדות העבודה, ארגוב, יוספטל והרכבי ממפא"י. הררי וקול מהפורוגיסכים, טרליץ ודולצין מהצ"כ, באדר ויוניצ'מן מחרות, שפירא ורפאל מהדתיים-לאומיים.

העם

טורות כסיטאות

"הכריכנסת אחד יכול להפיל את הממלכה!" קרא מנחה בגין השבוע בלהט ה-יכוח על חוק האחריות הקולקטיבית.

הוא התכחן לסעיף בהצעת-החוק (ובהס-ס הקואליציוני שקדם לה) לפיו יישב שר-מסולק אוטומטית מן הממשלה, אם אחד מחברי סיעתו מצביע נגד הצעה של הממלכה, או אף נמנע מהצבעה עליה.

קרוב לוודאי כי בעיבוד הסופי לא יהיה יעיל כה קיצוני. מן הסתם הוא יאפשר מפלגה, שאסון כזה פקד אותה, לגרש שמית את הח"כ הסרבן משורותיה, אם ח"כ לא יואיל באיכותו להתפטר בעצמו מן הכנסת.

מצפון מכני. אולם בדיון הפרמלי, שכחה הנקודה העיקרית של הצעת-החוק ההסכם הקואליציוני. נקודה זו, באי-מוס-יותה המוחלטת, מגלה לאזרח את אופיה ול-הדמוקרטיות הישראלית יותר מכל מחקר ודיני.

כי למעשה נתנו כל המפלגות הקואליציוניות שטרות על כל ההצבעות של כל ח"כ יתן למשל ארבע שנים תמימות — כולל הצבעות על נושאים שאיש אינו יכול אף לתוותם מראש. היה זה אישור רשמי לכך כי אין לח"כ הבודד שום תפקיד בכנסת, ושכרתו האישית ומצפונו האישי אינם מר-אים בחשבון אף להלכה.

אישור רשמי זה נתן חוקף חדש לטענה: ישנה שאין בכלל צורך ב-20 ח"כים, וכי נשעה ח"כים, אחד לכל מפלגה, אשר כל נח מהם יהיה מצוייד במספר קולות, ב-התאם לאחוז מפלגתו — יספיקו. שהרי אם הכנסת עצמה מודה שאין הח"כ יכול להצביע אלא בהתאם לדון מפלגתו — מה הטעם בקיום מנגנון גדול ויקר?

ציונות

שקל ללא משקל

בעיני רוב אזרחי ישראל, מעניין כינוס זוער-הפועל הציוני פחות מועילת חובבי-אוספרנטו. גם השבוע סגרו את מקלטי-הרדיו שלהם כאשר הודיע קריין החדשות על כינוס המוסד, פירט את הצעתו האחרונה של הדי"ר נחום גולדמן לשינוי מבנה ההסתדרות הציונית.

אולם זילזול זה לא היה במקומו. כי ההסתדרות הציונית עדיין ממלאה תפקיד חשוב במימון המפלגות בישראל, המקבלות במישרין מן המגבית שמונה מיליון דולאר דאה להלן. היזלזול הציוני רק עורר לק-בוצות קטנות של עסקנים לערוך את קנוני-ותיהם במוסד זה באין מפריע.

לדי חברים. על רקע קנוניות אלה יש זשיבות להמצאתו האנונית האחרונה של גולדמן, עיקרה: לבטל את החברות האישיות של הציונים בתנועה.

גם עד כה היתה חכרות זו פיקטיבית במידה רבה. למעשה היו חברים בתנועה ה-ציונית רק מפלגות וארגונים, שחילקה בי-ניהם את הייצוג במוסדות התנועה, לפי מפתח שהושג במשא-ומתן פנימי. אולם להלכה נעשה הכל כשם החברים. המפלגות מכרו לחבריהם שקלים, ובעלי-השקלים היו הבוחרים לקונגרס היהודי והיו באופן רשמי את חברי התנועה.

המגרעת של שיטה זו: אפילו המפלגות לא יכלו למכור שקלים רבים. שיטת החברות האישית הבליטה את העובדה כי ההסתדרות, המתמיימת לדבר בשם 11 מיליון יהודים בעולם, מייצגת למעשה רק מיעוט קטן מהם.

"שקל קנאדי." ההמצאה הגולדמנית באה לטשטש מצב עגום זה. עיקרה: מעתה תהיה החברות בתנועה הציונית רק באמי-צעות חרגונים. די יהיה לגולדמן ושות' לשכנע (או לשחד) תריסר עסקני הקהילה היהודית בצי'קאגו, למשל, כדי שהקהילה תצטרף רשמית להסתדרות הציונית — על כל חברה, שאיש לא יישאל אותה. הקהילה תקבל פשוט כמות של שקלים השחה למס-תור חבריה הרשומים. החיים הציוניים ית-גלו בשקט הנוח של חדר-הידורים עלידי קנוניה של עסקנים.

חידוש שני: השקל לא ייקרא עוד "שקל ציוני", אלא "שקל קנאדי", "שקל צרפתי" וכו'. המטרה: לטשטש את הרושם כאילו

* למעשה רק במקרים מעטים, כי לרוב חולקו המנדטים בקונגרס, בארצות רבות, ללא בחירות.